

Утвърдил:

Декан

Дата

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"

Факултет: Философски

Специалност:

Ф	Ф	С	0	4	0	1	1	2
---	---	---	---	---	---	---	---	---

Социология

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дисциплина:

3	0	1	3
---	---	---	---

ИКОНОМИЧЕСКА СОЦИОЛОГИЯ: СЪВРЕМЕННИ ИДЕИ

Преподавател: Проф. Т. Чавдарова

Асистент: Гл. ас. Е. Георгиев

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	30
	Семинарни упражнения	30
	Практически упражнения (хоспетиране)	
Обща аудиторна заетост		
Извънаудиторна заетост	Реферат	
	Доклад/Презентация	30
	Научно есе	
	Курсов учебен проект	30
	Учебна екскурзия	
	Самостоятелна работа в библиотека или с ресурси	30
Обща извънаудиторна заетост		90
ОБЩА ЗАЕТОСТ		150
Кредити аудиторна заетост		2
Кредити извънаудиторна заетост		3
ОБЩО ЕКСТ		5

Анотация на учебната дисциплина:

Курсът цели:

- Да даде знания на студентите за връзката между икономическите и неикономическите аспекти на социалния живот – как те се припокриват и какво влияние си оказват един на друг;
- да развие аналитичните им способности, като ги запознае със съвременното развитие на категориалния апарат на дисциплината;
- да култивира умения за осъществяване на социологическо проучване и анализ на икономическото действие и институции чрез осъществяване на малки самостоятелни проекти за изследване;
- да развие способностите им за работа в екип при реализация на социологическо проучване;
- да усъвършенства уменията им за презентирание на резултати от изследователската им работа.

Предварителни изисквания:

Няма

Очаквани резултати:

Очаква се студентите да усвоят категориалния апарат на съвременната икономическа социология; да се научат да го прилагат към анализ на текущи социално икономически проблеми; да придобият умения за операционализация на теоретични понятия за целите на емпирична социологическа работа.

СУ "Св. Климент Охридски" - Катедра "Социология"

**ПРОГРАМА НА ЛЕКЦИИТЕ И СЕМИНАРИТЕ ПО
ИКОНОМИЧЕСКА СОЦИОЛОГИЯ: СЪВРЕМЕННИ ИДЕИ****1. Въведение в курса****2. Нови подходи в икономическата социология след 60-те години на ХХ век**

Нова световна система? Разговор с Имануел Уолърстийн. 7 март 2013, сп. Либерален преглед.

http://www.librev.com/index.php?option=com_content&view=article&id=1978&Itemid=197

3. Теория за рационалния избор в икономиката. Теория на игрите

Блок, Фр. 1999. Икономическата социология. В: Чавдарова, Т. (съст.) *Икономика и социология: Американската икономическа социология след 1970 г. Антология*. София: Лик.

4. Теория за рационалния избор в социологията

Бекер, Г. 1999. *Икономическият анализ и човешкото поведение*. В: Антология...

5. Новата институционална икономика. Исторически институционализъм

Коулмън, Дж. 1999. *Перспективата на рационалния избор за икономическата социология*. В: Антология...

6. Нова икономическа социология 1: Подходът на вградеността

Задължителен текст: Норт, Д. 2000. *Институции, институционална промяна и икономически резултати*. София: Лик. Гл.1. Въведение в институциите и институционалната промяна, с. 12-43.

Препоръчителен текст: Уилямсън, О. 1999. *Икономика на трансакционните разходи*. В: Антология...

7. Нова икономическа социология 2: Социален капитал, социални мрежи и доверие – 3 април

Грановетер, М. 1999. *Икономическо действие и социална структура: проблемът за вградеността*. В: Антология...

8. Неинституционализъмът в организационния анализ

Джордано, Кр. 2006. *Власт, недоверие и наследство. Скептична антропология*. София: Полис, с. 186-216.

9. Културалистски подход в икономическата социология

DiMaggio P. and W. Powell. 1983. The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields. *American Sociological Review*, Vol. 48: 147-160.

10. Крос-културни изследвания на бизнеса и организациите

Задължителен текст: Zelizer, V. 1996. Payments and Social Ties. *Sociological Forum* 11, Sept.: 481-95.

Препоръчителен текст: Димажио, П. 1999. Културни аспекти на икономическото действие и организация. В: Антология...

11. Роднинство, етнос и икономически живот. Социална стратификация.

Тромпенаарс, Ф. и Ч. Хемпдън-Гърнър. 2004. *Да се носиш по вълните на културата*. София: Класика и стил, първа и втора част.

12. Неформалните икономики

Дракър, П. 2002. *Иновации и предприемачество*. София: „Класика и стил”, стр. 25-139.

13. Плановата икономика на социализма

Шнайдер, Фр. 2009. *Сивата икономика в Европа*. Карнеги.

14. „Разновидностите на капитализма“. Постсоциалистическата разновидност

Корнай, Я. 1996. *Социалистическата система: политическа икономия на комунизма*. София: Академично издателство „Марин Дринов”, с. 51-135.

15. Теории за глобализацията. Съвременна политическа икономия

Задължителен текст: Старк, Д., Л. Бруст. 2004. *Постсоциалистически траектории. Трансформиране на политиката и собствеността в Източна Централна Европа*. София: ИК „Амат-Ах. Част I, гл. 3. Зависимостта от траекторията и приватизационните стратегии, стр. 75-96.

Препоръчителна книга: Гилпин, Р. 2003. *Глобална политикономия. Разбиране на международния икономически ред*. София: “Д. Яков”.

Основна литература:

- Чавдарова, Т. 2016. *Нова икономическа социология. Мрежови анализ и неoinституционализъм*. София: Изток - Запад.
- Чавдарова, Т. (съст.) 1999. *Икономика и социология: Американската икономическа социология след 1970 г.* Антология. София: Лик.
- Чавдарова, Т. 2001. *Неформалната икономика*. София: Лик
- Чавдарова, Т. 2014. *Социална вграденост на дребното предприемачество*. София: Университетско издателство „Св. Кл. Охридски“. Пълният текст е наличен на: https://www.researchgate.net/publication/265078600_Socialna_vgradenost_na_drebnoto_predpriemachestvo.
- Aspers, P. and N. Dodd (eds.). 2015. *Re-Imagining Economic Sociology*. Oxford: Oxford University Press.
- Beckert, J. and M. Zafirovski. 2005. *International Encyclopedia of Economic Sociology*. London and NY.
- Portes, A. 2010. *Economic Sociology. A Systematic Inquiry*. Princeton: Princeton University Press. York: Routledge.
- Smelser, N. and R. Swedberg. 1994. *The Handbook of Economic Sociology*. Princeton: Russell Sage Foundation.
- Smelser, N. and R. Swedberg. 2005. *The Handbook of Economic Sociology*. 2-nd Ed. Princeton: Russell Sage Foundation.
- Trigilia, C. 2002. *Economic Sociology. State, Market and Society in Modern Capitalism*. Oxford: Blackwell.

Допълнителна литература

- Гайзелбергер, Х. (съст.) 2017. *Големият регрес. Международен дебат за духовната ситуация на времето*. София: ИК "Критика и хуманизъм".
- Гилпин, Р. 2003. *Глобална политикономия. Разбиране на международния икономически ред*. София: “Д. Яков”.
- Седларски, Т. 2009. Неформални институции, идеологии и транзакционни разходи. *Социологически проблеми*, 3-4: 139-155.
- Старк, Д., Л. Бруст. 2004. *Постсоциалистически траектории. Трансформиране на политиката и собствеността в Източна Централна Европа*. София: ИК „Амат-Ах”.
- Тилкиджиев, Н. и Л. Димова (съст.) *Благополучие и доверие: България в Европа?* София: Изток – Запад, с. 325-347.
- „Нормативна уредба и транзакционни разходи в България”. Институт за пазарна икономика в София, в рамките на проект “Rules, Regulations and Transaction Costs in Transition Bulgaria” <http://ria-studies.net/wp-content/uploads/File/transaction%20costs%20in%20end-90-BG.pdf>
- Строуп, Р и Ч. Н. Стийл. „Фирмата, корпорацията, специализацията и правата на собственост”. http://www.easibulgaria.org/guide/4_Stroup.doc
- Щреек, В. 2017. *Купено време. Отложената криза на демократичния капитализъм*. (с приложения от дебата между него и Хабермас). София: ИК "Критика и хуманизъм".
- http://www.plevenonline.com/index.php?option=com_content&task=view&id=1526&Itemid=92
- Chavdarova, T. 2005. (ed.) *The Socioeconomic Cultures on the Balkans – Sustainability and Change. Sociological Problems, Special Issue*.
- Chavdarova, T., P. Slavova, S. Stoeva (eds.) *Markets as Networks*. Sofia: St. Kliment Ohridski University Press.
- Sahlin-Andersson, K., R. Greenwood and C. Oliver. 2008. *The SAGE Handbook of Organizational Institutionalism*. SAGE.
- Zelizer, V. 1989. *The Social Meaning of Money: "Special Monies"*: The American Journal of Sociology, Vol. 95(2): 342-377. The University of Chicago Press. <http://www.jstor.org/stable/2780903>

Допълнителна литература, налична в библиотеката по социални науки:

- Aslund, A. 2007. *How Capitalism Was Built. The Transformation of Central and Eastern Europe, Russia, and Central Asia*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bandelj, N. 2008. *From Communists to Foreign Capitalists: The Social Foundations of Foreign Direct Investment in Postsocialist Europe*. Princeton: Princeton University Press.
- Boltanski, L. and E. Chiapello. 2006. *The New Spirit of Capitalism*. Verso.
- Burawoy, M. et al. 2010. *Facing an Unequal World: Challenge for a Global Sociology*. Vol. 1-3. – Taipei: Inst. of sociology.
- Callon, M., Y. Millo, F. Muniesa (eds). 2007, *Market Devices* (Sociological Review Monographs). Wiley-Blackwell.
- Cetina, K-K., A. Preda (eds) 2006. *The Sociology of Financial Markets*. Oxford: Oxford University Press.
- Hann, C. and K. Hart (eds.) 2009. *The Great Transformation Today*. Cambridge University Press.
- Hsung, R. M., N. Lin, R. L. Breiger (eds.) 2009. *Contexts of Social Capital. Social Networks in Markets, Communities and Families*. Routledge.
- MacKenzie, D., F. Muniesa (eds) 2008. *Do Economists Make Markets? On the Performativity of Economics*. Princeton: Princeton University Press.

sity Press.

Nee, V. and R. Swedberg (eds.) 2007. *On Capitalism*. Stanford: Stanford University Press.

Pettinger, L., Parry, J., Taylor, R. & Glucksman, M. 2006. *A New Sociology of Work*, Wiley-Blackwell.

Slater, D. 2001. *Market Society: Markets and Modern Social Theory* / Don Slater, Fran Tonkiss. – Cambridge: Polity Press

Watson, T. J. 2008. *Sociology, Work and Industry*. London: Routledge.

Формиране на крайната изпитна оценка

Части на изпита	Елементи на изпита	Дял от крайната оценка	Време, в което се провежда изпитът
1. Участие в семинари		45%	Сбор от текущи оценки, формиращ се в края на семестъра
	1.1. Участие в дискусия	15%	
	1.2. Две спонтанни писмени разработки на казус	10%	
	1.3. Екипна работа: социологическо проучване	20%	
2. Финален изпит		55%	Юнска сесия
	2.2. Решаване на казус	25%	
	2.3. Тест	30%	
	<i>Алтернатива:</i> Курсова работа	55%	

Общи бележки:

- Изпитът се състои от две части и пет елемента.
- Оценката от **семинарни занятия** се формира в края на всеки семестър като претеглена средна от: (1) участието на студента в дискусии по време на семинарните занятия (15%); (2) двете спонтанни писмени разработки на казус (общо 10%, оценката от двете е средноаритметична) и (3) екипната работа (25%). Тази оценка играе още и ролята на условие за допускане до финален изпит. Студентът трябва да получи минимум оценка „Среден 3“ на семинарните си участия, за да бъде допуснат до изпит на редовна сесия. В противен случай той се явява на поправка през септемврийската сесия, в която влиза с 45% оценка „Слаб 2“.
- Спонтанното разработване на казус представлява 20-минутна писмена разработка по време на семинарно занятие. Студентите няма да бъдат предупреждавани предварително за тази форма на изпитване. Целта ѝ е да провери систематичността на знанията и аналитичните умения на студента. *В случай, че студент е отсъствал от упражнението, по време на което се е провела спонтанна писмена работа, той получава „Слаб 2“ за съответната спонтанна работа, която не е извършил.*¹ Оценките от спонтанните писмени работи и от социологическото проучване в екип не подлежат на поправяне или на повишаване.
- При средна оценка от семинарните занятия (45%) от минимум Отличен 5.50 студентът се освобождава от финален изпит.
- **Финалният** изпит се състои от писмена разработка на казус и тест. Казусът (25%) представлява интерпретация на даден проблем с продължителност от два часа (вж. указанията за разработване на казус). Тестът (30%) представлява писмен отговор на затворени въпроси с продължителност, зависеща от броя на въпросите. Ако студентът получи на финалния изпит (тест и казус) оценка „Слаб 2“, крайната му оценка и същата и той следва да се яви на поправителен изпит, независимо от оценката на семинарните занятия.
- Крайната изпитна оценка се изчислява като *претеглена средна* оценка от петте елемента на изпита. Пример: ако на елемент 1 е получена оценка *слаб 2*, на елемент 2 - *среден 3*, на елемент 3 – *добър 4*, на елемент 4 – *мн.добър 5*, на елемент 5 – *отличен 6* крайната оценка се изчислява по формулата: $2 \times 0 + 3 \times 0.10 + 4 \times 0.20 + 5 \times 0.25 + 6 \times 0.30 = \text{добър 4 (4,15)}$.
- Средна оценка не се формира, ако студентът има оценка *Слаб 2* на първа или втора част – семинарни занятия или финален изпит. Тогава той се явява на поправителен изпит през септемврийската сесия. Оценката на **поправи-**

¹ Студентите, които следват социология като второ висше или втора специалност, трябва да изпълнят успешно само едно спонтанно разработване на казус и да участват в социологическо проучване в екип.

телният изпит се формира от: 45% - оценката, получена на семинари, и 55% - оценка от решаване на казус (25%) и тест (30%).

При крайна оценка от курса по *Икономическа социология: Класически идеи* от минимум **мн.добър 4.50** и при оценка на семинарни занятия, различна от *Слаб 2*, студентът получава право, ако желае, да разработи в рамките на курса по *Икономическа социология: съвременни идеи* **курсова работа** (вж. указанията за изготвянето ѝ), вместо да се яви на финален изпит (тест и решаване на казус). Темата на курсовата работа задължително се консултира с титуляра на курса.

Изпитни форми и критерии за оценяване

1. Казус

Казусът разкрива социален факт. Пример: “След поредно увеличение на цените на билетите за градски транспорт, столичани започнаха да си предават използвания билет от слязация на качващия се в съответното превозно средство.”

Съдържание и структура:

Разработката на казуса изисква:

- (1) **Да се дефинира изложеният факт като социален въпрос и да се разкрият неговите най-важни аспекти** – какво е социалното отношение, което се открива зад ситуацията, и кои са основните актьори в него; какви мотиви, социални нагласи и интереси „задвижват” социалния въпрос, каква е същината му; за какви социални групи това е важен въпрос и в какъв точно смисъл е важен, какъв е социално-икономическият контекст, който превръща (може да превърне) разглежданото социално явление в социален проблем. *Социалният проблем* може да се дефинира като социално условие, което определен сегмент от обществото възприема като нанасящо вреда на членовете на обществото и което се нуждае от поправяне, излекуване. В изложения казус, например, като социален проблем може да се дефинира масовото пътуване гратис в столичния (българския) градски транспорт, обуславяно от недоверие на (групи от) граждани, че парите им за билети отиват за поддръжка на градския транспорт, бедност и др. фактори, и резултиращо в бюджетни проблеми за Столична община. Причините и резултатите сами по себе си отвеждат към други социални проблеми.
- (2) **Да се осъществи преход от дефинирането на социалния въпрос/проблем към идентифицирането на социологически релевантни научен въпрос/проблем.** *Социологическият проблем* може да се дефинира като фундаментален въпрос, с който обществото трябва да се занимае, като развие определен вид социална институция или набор от социални практики. Социологическите проблеми включват: разпределение на ресурси (напр. богатство, власт); разпределение на статуси (пол, етнос, класа, националност, престиж); обучение на нови членове на обществото (образование, социализация); управление на възпроизводствени процеси (сексуалност, семейство); организация на материалното възпроизводство на обществото (заетост); възприемане на системи от вярвания (религия, патриотизъм); идеи за социално членство (общности, национализъм).

Като социологически проблеми в казуса могат да се дефинират: разбирането на солидарността като елемент на колективното действие – формите на солидарност и обуславящият ги социален контекст; взаимоотношението между социална солидарност и социален контрол; противоречието между формален и неформален ред (закони срещу социални норми) и причините за него; проблемът за легитимността на даден социален ред; съчетаването на индивидуални и колективни интереси; проблемът за гратисчийството в социалната организация, проблемът за конструирането и поддържането на доверието в институциите и др. Форматът на казуса предполага да се развият един или максимум два социологически въпроса, като се изясни взаимната връзка по между им.
- (3) **Идентифицираният научен проблем/проблеми да се анализира с помощта на теоретически инструменти** – социологически идеи, възгледи и концепции. Тук, например, могат да се използват възгледи за икономическа и социална солидарност (Дюркем); за легитимността (Вебер); формални правила и неформални норми (Норт); начин на функциониране на институционалните механизми за контрол и социални мрежи (Грановетер); конструиране на системното доверие (Луман); теориите за посредничеството и в частност за гратисчийството (free rider) в организациите; различни идеи за съчетаване на индивидуалното и колективното действие (Олсън, теории на игрите). Избраните като теоретични инструменти понятия и идеи не се излагат и разработват сами по себе си, а се прилагат към „решаване” на конкретната ситуация. Това означава гратисчийството в столичния транспорт да се интерпретира, като посредством избраните теоретически инструменти се анализира смисълът на изложените действия за участващите актьори, причините за така сложилото се социално отношение и се анализират последиците, които техните действия могат да имат за тях самите, за обществото като цяло или за отделни негови групи.
- (4) **Осъществява се преход от анализ на социологическите проблеми към формулиране на една или максимум две изследователски хипотези**, които да са верифицируеми (а да не са очевидности) при едно бъдещо емпирично изследване по разглежданите социологически въпроси. Например, може да се формулират хипотези

по следните въпроси: (1) Сред кои социални групи/категории най-често се срещат гратисчиите? (2) Дали и как се различават мотивите за гратисчийството според определени признаци, например: възрастта и пола?

Критерии при оценяването на *казуса*:

Разработката на казус цели да разкрие способността на студента:

- Да различава социален проблем от социологически/научен проблем;
- да мисли аналитично и евристично - да открива изследователски въпроси, да аргументира собствена научна теза (а не морална позиция) и да формулира хипотези;
- да прилага (а не да излага) адекватно теоретичните си познания при конкретен социологически анализ;
- да създаде логичен и добре структуриран авторски текст;
- да създаде добър в стилово и граматическо отношение текст.

Това са и критериите за оценка на казуса.

За оценка „Отличен“	<ul style="list-style-type: none"> • да различава социален проблем от социологически/научен проблем; • да участва редовно, активно и аналитично в семинарни дискусии върху научен текст; • да мисли аналитично и евристично - да открива изследователски въпроси, да аргументира собствена научна теза и да формулира хипотези; • да прилага адекватно теоретичните си познания при конкретен социологически анализ; • да създаде логичен и добре структуриран авторски текст; • да създаде добър в стилово и граматическо отношение текст.
За оценка „Много добър“	<ul style="list-style-type: none"> • да различава социален проблем от социологически/научен проблем; • да участва относително редовно, активно и аналитично в семинарни дискусии върху научен текст; • да прилага адекватно теоретичните си познания при конкретен социологически анализ; • да създаде логичен и добре структуриран авторски текст; • да създаде добър в стилово и граматическо отношение текст.
За оценка „Добър“	<ul style="list-style-type: none"> • да различава социален от социологически/научен проблем; • да участва аналитично, макар и нередовно в семинарни дискусии върху научен текст; • да показва минимум от теоретични познания при конкретен социологически анализ; • структурата на текста да е общо взето логична; • да липсват груби грешки в стилово и граматическо отношение.
За оценка „Среден“	<ul style="list-style-type: none"> • да има поне скициран логичен анализ на конкретния проблем; • да участва спорадично в семинарни дискусии върху научен текст; • да няма крещящи грешки в стилово и граматическо отношение.

2. Курсова работа

Тема

Курсовата работа трябва да е от предметната област на икономическата социология, очертана в програмата на курса. Съществуват много теми, които могат да бъдат общи за икономическата социология, икономиката, управлението на човешките ресурси, маркетинга и други дисциплини. Курсовата работа по *икономическа социология* се признава за такава, когато е намерена и изразена социологическата гледна точка (а не икономическата, маркетинговата и пр.) към който и да било икономически проблем.

Темата на курсовата работа **не** съвпада с темата на която и да било лекция или семинар. Тя предполага: (1) намиране на интересен за студента въпрос, попадащ в тематичната област на икономическата социология; (2) формулиране във въведението на научния проблем, който ще се анализира – в какво точно е неговата същност, как той става значим, за кого е значим; (3) анализ на самия проблем чрез излагане на възможните аргументи.

Примери за това как не трябва да бъде формулирана една тема за курсова работа:

Общи: Капитализъм и общество; Приватизацията в България; Проблемите на пазара на труда; Предприемачът и частният бизнес в България; Проблеми на прехода към пазарна икономика. *Неясни:* Рационалността в икономическата социология. *Носещи в себе си тези:* Социалният диалог – неотменима императивна потребност на днешния и утрешния ден на България. *Усложнени:* Идеология-политика-икономика или един непретенциозен опит за рефлексия върху двата концептуални модела за обществено устройство (капиталистически и социалистически) и начините за тяхното модифициране.

Цел

Курсовата работа цели ясно и отчетливо да се представи и защити определена теза или серия от твърдения. За тази цел е необходимо:

- курсовата работа да е проблемно формулирана; да е на тема, която съдържа *проблем* от социологическа значимост;

- трябва да бъдат дефинирани централните понятия; тези, които са основополагащи за разбирането на представената аргументация;
- най-важните мисли (тези и аргументи) трябва да бъдат изложени в разбираема форма и логическа последователност;
- ако се взема отношение към определен теоретически подход, той трябва да бъде представен в основни линии;
- трябва да могат да се изложат различни гл.т. към обсъждания проблем, като се посочват източниците им.

Съдържание

Курсовата работа представлява *проект за самостоятелно изследване и анализ на получените от него резултати*. Разработва се теоретичен модел: излагат се предметът и обектът на изследването, неговата цел, задачи, хипотези, методология. Провежда се собствено социологическо изследване и се дискутират получените резултати. **Целта** на социологическото изследване е студентът да придобие личен опит и да усъвършенства своите умения, като премине през всички фази: от подготовка през провеждане до анализ на изследователски резултати. Курсовата работа **не цели** да предостави надеждни резултати, защото е очевидно, че емпиричната работа ще е в малък обем. Студентът може да избира от целия наличен спектър от социологически методи на регистрация и обработка на събраната информация (качествени, количествени и смесени методи).

Структура

Курсовата работа съдържа въведение, изложение, заключение, списък с цитираната литература и приложения /графики, таблици и др. данни/, ако е нужно. Те трябва да са ясно разграничени. Изложението може да е структурирано в подзаглавия, при което се препоръчва указание за съдържанието в началото на работата.

Въведението поставя централния проблем: кога е възникнал като значим социален проблем, за кого най-вече е значим. Как от този социален проблем можем да формулираме социологически проблем? То мотивира избора, представя целта на курсовата работа и запознава с основните въпроси, които се повдигат. Въведението разкрива логиката, която авторът следва при структурирането на своята работа. То не съдържа твърдения, които изискват специално доказателство.

Изложението съдържа кратък преглед на релевантната към формулирания социологически проблем литература. То запознава с възможните теоретични (методологически, емпирични) подходи към проблема, а не е самоцелно представяне на нечии идеи: представянето на съществени от гл.т. на работата чужди становища следва собствената логика на изложение. При съдържателния анализ на избрания проблем се разглежда възможната аргументация и се изтъкват различията и противоречията в гледните точки. При това оценката на чуждите аргументи трябва да бъде ясно разграничена от представянето на самите аргументи. Разгърнато се обосновава собственото становище - издигнатите хипотези и аргументите в тяхна полза.

В изложението се разгръща теоретичния модел на изследването, което трябва да включва следните елементи:

- Разгърната постановка на проблема и предмет на изследването
- Цел и задачи
- Обект на изследването
- Дефиниране на основни понятия и тяхното операционализиране до емпирични индикатори
- Структурирани хипотези
- Методология: метод(и) на регистрация
- Анализ на получените резултати

Заключението съдържа в синтезиран вид основната идея на автора и резултатите, до които достига и изводи за проверката на хипотези.

Инструментариумът на изследването се дава в **приложение**.

Литературни източници

Курсовата работа трябва да демонстрира умение при боравенето с литературни източници. Тя трябва да включва списък на цитираната (а не изобщо на използваната) литература, съдържащ поне пет източници, точно описани: автор, година, произведение, издателство, град.

Източниците могат да бъдат семинарни текстове, литература, самостоятелно подбрана от студента, включително художествени текстове, материали от печата и интернет, също и данни от разнообразни социологически, статистически и други изследвания.

Цитиране и плагиатство

Съществуват различни стандарти на цитиране. В отделен файл е даден българският стандарт за цитиране.

В текста трябва да има точно позоваване на автор и година на издаване на използваното произведение - когато чужда мисъл се предава свободно и е достатъчно известна, напр. (Иванов 1999). Когато свободно - по смисъл - се предават

определени пасажии, се използва следния модел: (Иванов 1999: 5-20) или (Иванов 1999: 5ff) - обозначаващ тази и следващите страници. Когато авторската мисъл се цитира буквално, тоест в кавички, се посочва конкретната страница, напр. (Иванов 1999: 97). При повече цитирани произведения от един и същ автор и година те се обозначават съответно: Иванов 1999а, Иванов 1999б.

При интернет-източниците се спазват същите стандарти за цитиране, като допълнително се посочва и линка към съответната страница.

Цитиранията в текста трябва да съответстват на заглавията, посочени в списъка на цитираната литература.

Ако се установи *дори един единствен случай* на използване на чужди мисли, без те да са цитирани *едновременно* и в текста по някоя от посочените начини, и накрая в списъка с литературата, работата се оценява като съдържаща плагиатство. В такива случаи работата се оценява с оценка „слаб 2”, предишни оценки се анулират и крайната оценка по дисциплината е „слаб 2”.

Техническо оформление на таблици:

Включените таблици и графики се озаглавяват. Заглавието на таблицата да бъде преди, а не след таблицата. То не трябва да бъде във въпросителна форма. То трябва сбито да предава съдържанието на индикатора или връзката между индикатори.

Под таблицата се посочва източника на данните. Тук важат същите правила за цитиране

Таблиците се номерират.

Първата редица на таблицата съдържа указание за съдържанието на съответните колони. Заглавният ред е задължителен, а при крос-таблица се въвежда и заглавна колона. Когато има малко място за изписване на съдържанието на заглавния ред, се въвеждат индекси, които се обясняват в бележка под линия.

Добре е процентните дялове да се дават в низходяща градация за по-добра ориентация. Това съответно означава пренареждане на отговорите.

Означението за процент (%) в таблицата е излишно, мерната единица (процент или абсолютна величина) се посочва или в скоби в заглавието на таблицата или в заглавния ред (колона).

Таблицата обикновено завършва с ред (респ. колона) “Общо”. При два или повече отговора, общите 100 процента се надхвърлят, за което трябва да има обяснение в бележка под таблицата. Най-често процентният дял се закръгля до един знак след запетаята. Винаги трябва да се проверява дали наистина общият сбор е 100%. Често, поради закръгленията, той не е равен на 100. Уравняването става, като се вземе предвид втория знак след запетаята.

Обичайно се работи с валидния процентен дял. В случай, че има голямо натрупване на missing, което се нуждае от специална интерпретация, се работи с процентното разпределение, включващо missing.

Формален вид

Титулната страница трябва да информира за: наименованието на курса; темата на курсовата работа; трите имена и факултетен номер на автора; месец и година. Курсовата работа се предава в печатен вид с номерирани страници. Бележките под линия се дават в края на страницата. Препоръчва се курсовата работа да не надхвърля 25000 знака (при стандартна страница от 1800 знака, мах. 12-14 страници).

Страниците се формират с отстояние 2 см. от всички страни и се номерират.

Параграфът се формира без нов ред, с отстояние пред параграфа – 6 pt, разрядка 1, двустранно уравнен, Times New Roman 12.

Критерии при оценяването на курсовата работа:

- Познания по избрания въпрос
- Оригиналност на работата като идеи, структура и подход
- Логичност в структурата на изложението и стил
- Коректност при цитирането

Посочените критерии за оценка са еднакво значими.

За оценка „Отличен“	<ul style="list-style-type: none"> • да мисли аналитично и евристично - да открива изследователски въпроси, да аргументира собствена научна теза и да формулира хипотези; • да има теоретични познания и да ги прилага адекватно при конкретен социологически анализ; • да създаде логичен и добре структуриран авторски текст; • да създаде добър в стилово и граматическо отношение текст; • да цитира коректно използваните автори.
За оценка	<ul style="list-style-type: none"> • да има теоретични познания и да ги прилага адекватно при конкретен социологически ана-

„Много добър“	лиз; • да създаде логичен и добре структуриран авторски текст; • да създаде добър в стилово и граматическо отношение текст; • да цитира коректно използваните автори.
За оценка „Добър“	• да показва минимум от теоретични познания при конкретен социологически анализ; • структурата на текста да е общо взето логична; • да липсват груби грешки в стилово и граматическо отношение; • да цитира коректно използваните автори.
За оценка „Среден“	• да има поне скициран логичен анализ на конкретния проблем; • да няма крещящи грешки в стилово и граматическо отношение; • да цитира коректно използваните автори.

3. Тест

Пример: Изпитът се състои от **60 въпроса**, като всеки въпрос носи една точка. Тестът е успешно положен при 51% верни отговори, тоест при **минимум 31 верни отговора**. Номерът на верния отговор се ограда с кръг. Всяко зачертаване се брои за грешка. Разпределението на оценките по точки е следното:

3.00 = 31-32 т.	3.50 = 35-37 т.	4.00 = 40-42 т.	4.50 = 45-47 т.	5.00 = 50-52 т.	5.50 = 55-56 т.	6.00 = 59-60 т.
3.25 = 33-34 т.	3.75 = 38-39 т.	4.25 = 43-44 т.	4.75 = 48-49 т.	5.25 = 53-54 т.	5.75 = 57-58 т.	

4. Участие в дискусия: Дискутиране и анализ на научен текст

Целта е студентът да развие умения да идентифицира и анализира социални и социологически релевантни проблеми посредством различни методологически подходи.

Научният текст, който е задължителен за съответната дата се дискутира, коментира и анализира през първият час на семинарните занятия. Ангажимент за участие в груповата дискусия има всеки един студент. Груповата дискусия се модерират, а индивидуалния принос на всеки един студент се оценява от асистента. На всяко едно семинарно занимание за участието си всеки един студент получава точки, които в края на семестъра се трансформират в оценка по следния начин:

- Участието на всеки студент във всеки семинар се санкционира с точки – 0, 1 или 2.
- Оценяват се активност, съдържание и аналитичност на коментарите и разсъжденията.
- Общият брой на семинарните текстове е 14. Максималният възможен брой точки, които всеки един може да получи са $14 \cdot 2 = 28$ т.
- В края на семестъра точките се сумират и всеки един студент получава оценка за участието си в груповата дискусия. Точките определят оценката по скала с около 32% праг по следния начин:
 - 0-9 т. = слаб 2
 - 10-13 т. = среден 3
 - 14-18 т. = добър 4
 - 19-23 т. = много добър 5
 - 24-28 т. = отличен 6

Научния текст се дискутира съобразно следната структура на анализ и изложение:

- *Социален проблем/и*, който привлича вниманието на автора:
 - ⇒ какви социални групи/ актьори засяга проблема?
 - ⇒ в какъв контекст се проявява?
 - ⇒ защо и как този социален проблем е важен, според автора? А според студента?
- *Социологически проблем*, който авторът на текста разглежда:
 - ⇒ по какъв начин той превръща социалния проблем в социологически?
- *Научно понятие/я*, посредством което авторът анализира социологическия проблем:
 - ⇒ какви теоретични и/или емпирични индикатори използва?
- *Научна теза*, която авторът защитава и научни тези, които критикува и/или отхвърля:

- ⇒ какви аргументи и примери използва? Какви други (допълнителни) аргументи и примери могат да се представят?
- *Метод/и* за регистриране и за анализ на данни, използвани от автора:
 - ⇒ проведен ли е бил терен и какви са данните от него?
- *Основни изводи и резултати*, до които авторът достига.
- *Изследователска саморефлексия*:
 - ⇒ според Вас на каква публика (освен студентската) текстът би бил интересен, полезен?
 - ⇒ според Вас за анализа на какви други социални проблеми може да се използва информацията и данните в него?
 - ⇒ по какъв начин Ви свързвате прочетеното в текста с непосредствения Ви социален опит до момента?

Критерии за оценка на участието в дискусия:

- познания по проблема;
- начин на изразяване.

За оценка „Отличен“	<ul style="list-style-type: none"> • да показва задълбочени и пространни познания по проблема и социалния контекст; • отличен в стилово и граматическо отношение начин на изразяване.
За оценка „Мн.добър“	<ul style="list-style-type: none"> • да показва задълбочени, макар и непълни познания по проблема и социалния контекст • да се изразява добре в стилово и граматическо отношение.
За оценка „Добър“	<ul style="list-style-type: none"> • да показва ограничени теоретични познания без груби грешки в интерпретацията; • да липсват груби грешки в изказа.
За оценка „Среден“	<ul style="list-style-type: none"> • да показва крайно ограничени, повърхностни и/или противоречиви познания; • крайно ограничени способности за изразяване.

5. Организиране, провеждане и представяне на емпирично социологическо проучване в екип (ЕСПЕ)

Целта на този инструмент е да развие умения за:

- 1) разработване на програма за социологическо изследване;
- 2) осъществяване на теренна работа;
- 3) социологически анализ на съвременни икономически феномени чрез теоретично и емпирично приложение на изучавани социологически понятия;
- 4) визуално представяне (под формата на PowerPoint презентация) на изследователски резултати;
- 5) работа в екип - поемане на индивидуална и споделяне на колективна отговорност за набиране, регистриране, анализ и представяне на емпирична (първична и/или вторична) социологическа информация.

Проучването може да използва качествени, количествени методи или да ги комбинира. *Всеки екип трябва да бъде формиран от двама студенти.*

Анализ и представяне на резултатите от ЕСПЕ

Екипът анализира и представя (под формата на PowerPoint презентация) резултатите от проведеното проучване, следвайки структурата на приложения Макет. *Екипът има на разположение 20 мин. за презентация.* След приключване ѝ семинарът продължава с дискусия по проведеното проучване и резултатите от него, в която се очаква да вземат участие всички студенти в групата.

От екипа се очаква:

- 1) да изпрати на асистента и на тютора **Анализ** (не презентацията!) на резултатите от проведеното проучване в рамките на **три работни дни преди неговото представяне**² на семинарно занятие. **Анализът следва да съдържа въведение, изложение и заключение. Изложението трябва да следва структурата на Макета** - програмата на ЕСИ.
- 2) едновременно с изпращане на анализа всеки от членовете на екипа прилага и индивидуален **Протокол** за неговия принос при провеждането на проучването³;
- 3) за целите на общата дискусия екипът трябва да изпрати Макета на проучването на общия имейл на курса поне два дни преди семинара, за да могат всички студенти в групата да се запознаят предварително с него и да се подготвят за семинарното занятие.

Критерии за оценка

² При провеждане на семинарните занятия във вторник, анализът трябва да бъде изпратен до 18.00 часа предната сряда.

³ Протоколът е включен като приложение.

След представяне на резултатите от проучването екипът получава оценка, която ще се формира въз основа на:

- 1) идентифициране на изследователски проблем;
- 2) разработване и приложение на адекватен инструментариум;
- 3) дълбочина в анализа на изследвания проблем;
- 4) логичност в структурата на изложението;
- 5) представяне и защита на резултатите;
- 6) координационни умения между членовете на екипа и балансирано разпределение на работата и отговорности-

те.

Оценката на екипа, по правило, съвпада с оценката на всеки един от членовете, освен в случаи на ясно изразени разлики - по отношение на представянето и аргументацията - между членовете на екипа.

<p>За оценка „Отличен“</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Текстът е представен с презентация, която следва зададената структура. Изложението е ясно, логично и показва отлични интерпретационни умения и способност за обвързване на проблема в текста с други, релевантни на темата на семинара социологически проблеми; • Идентифицираният изследователски проблем релевантен на темата на семинарното занятие, формулиран е ясно, прецизно и коректно; • Разработен и приложен е инструментариум, който е релевантен на проблема на изследването. Инструментариумът е приложен по академично коректен начин; • Дълбочината в анализа на проблема показва отлична способност за операционализация и приложение на теоретичните (научни) понятия в емпирично изследване. Разработени са релевантни на проблема и основното понятие теоретични и емпирични индикатори; • Изложението е построено логично, последователно и структурирано; • Текстът е изпълнен във висок езиков стил и е изряден в граматическо отношение; • Резултатите са представени с мултимедийна презентация, която ясно показва предмета, обекта, целите, задачите, хипотезите, методиката и основните изводи от изследването; • Координационните умения между членовете на екипа са балансирано разпределени, работата и отговорностите на всеки един са ясно разграничими и обективно равностойни като ангажимент и натоварване. • Екипът е спазил всички изисквания относно крайните срокове за изпращане на материалите за представяне на задачата: Макет и протоколи
<p>За оценка „Много добър“</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Текстът е представен с презентация, която следва зададената структура. Изложението е логично и показва добри интерпретационни умения; • Идентифицираният изследователски проблем е релевантен на темата на семинарното занятие и е формулиран социологически коректно; • Разработен и приложен е инструментариум, който е релевантен на проблема на изследването. Инструментариумът е приложен по академично коректен начин; • Дълбочината в анализа на проблема е на ниво, показващо добра способност за операционализация и приложение на теоретичните (научни) понятия в емпирично изследване. Разработени са задоволителни теоретични и емпирични индикатори; • Изложението е построено логично, последователно и структурирано; • Текстът е изряден в граматическо отношение; • Резултатите са представени с мултимедийна презентация, която включва предмета, обекта, целите, задачите, хипотезите, методиката и основните изводи от изследването; • Координационните умения между членовете на екипа са балансирано разпределени, работата и отговорностите на всеки един са ясно разграничими и обективно равностойни като ангажимент и натоварване. • Екипът е спазил всички изисквания относно крайните срокове за изпращане на материалите за представяне на задачата: Макет и протоколи
<p>За оценка „Добър“</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Текстът е представен без презентация и/или има пропуски при следването на зададената структура. Изложението е като цяло логично, липсват груби интерпретационни дефицити; • Идентифицираният изследователски проблем е релевантен на темата на семинарното занятие, но не е формулиран социологически коректно; • Разработен и приложен е инструментариум, който е релевантен на проблема, на изследването. Инструментариумът е приложен по адекватен и академично коректен начин; • Дълбочината в анализа на проблема е на ниво, показателно за задоволителна способност за операционализация и приложение на теоретичните (научни) понятия в емпирично изследване. Липсват релевантно разработени теоретични и емпирични индикатори;

	<ul style="list-style-type: none"> • Изложението е построено относително структурирано и общо взето логично; • В текста липсват груби грешки в стилово и граматическо отношение. • Резултатите са представени с мултимедийна презентация, от която става ясно като минимум, какви са хипотезите и основните изводи от изследването; • Координационните умения и ангажиментите между членовете на екипа са относително балансирано разпределени. • Екипът е спазил частично всички изисквания относно крайните срокове за изпращане на материалите за представяне на задачата: Макет и протоколи
<p>За оценка „Среден“</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Текстът е представен без презентация и/или има значителни пропуски при следването на зададената структура. Има интерпретационни дефицити; • Идентифицирания изследователски проблем е относително релевантен на темата на семинарното занятие, но не е формулиран социологически коректно; • Разработен и приложен е инструментариум, който е релевантен на проблема, на изследването, но в приложението му са допуснати грешки, които оказват значително влияние върху получените резултати. • Дълбочината в анализа на проблема е на ниво, показателно за ограничена, повърхностна способност за операционализация и приложение на теоретичните (научни) понятия в емпирично изследване. Липсват релевантно разработени теоретични и емпирични индикатори; • Изложението не е добре структурирано, но притежава базисна логичност. • В текста липсват крещящи грешки в граматическо отношение. • Резултатите са представени без мултимедийна презентация и/или от презентацията не става ясно, какви са хипотезите и основните изводи от изследването; • Координационните умения и ангажиментите между членовете на екипа не са балансирано разпределени. • Екипът не е спазил всички изисквания относно крайните срокове за изпращане на материалите за представяне на задачата: Макет

Дата: 7 юни 2018 г.

Съставили:

проф. Т. Чавдарова
гл. ас. Е. Георгиев